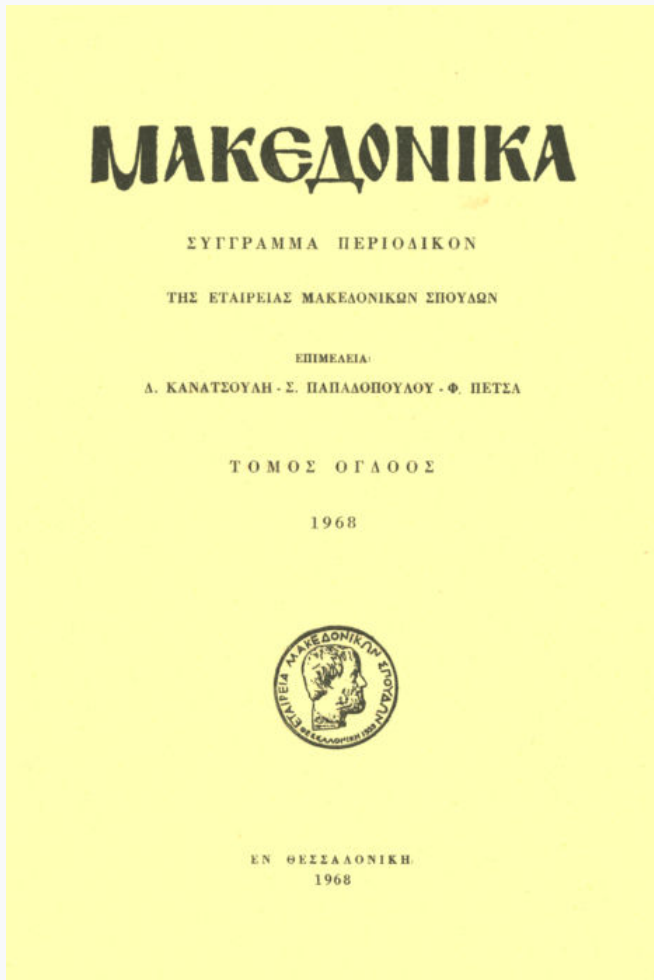

Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Η προετοιμασία του αγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.317](https://doi.org/10.12681/makedonika.317)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Η προετοιμασία του αγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία. *Μακεδονικά*, 8(1), 415–416. <https://doi.org/10.12681/makedonika.317>

κοινωνική ελευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος να βλαστήσει σε περιοχές όπου βασιλεύαν οι αντίλαϊκές μοναρχίες των 'Αυβούργων, των Ρομάνωφ και των 'Οσμανιδών.

Με τὸ κήρυγμα τοῦ Βελεστινλή ἦταν ἐπόμενο νὰ κινητοποιηθοῦν οἱ πατριωτικοὶ κύκλοι τῶν ἑλληνικῶν αὐτῶν παροικιῶν καὶ νὰ συνδεθοῦν μ' αὐτὸν ἀρκετοὶ ἰδεολόγοι, ποὺ οἱ πιὸ πολλοὶ συνελήφθησαν ὅταν ἡ κίνηση τοῦ Βελεστινλή προδόθηκε στὴν ἀστυριακὴ ἀστυνομία. Ἐξετάζοντας τὸν τόπο καταγωγῆς τῶν συλληφθέντων διαπιστώνουμε ὅτι οἱ περισσότεροὶ κατάγονται ἀπὸ τὴ μακεδονικὴ γῆ. Μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τους ὁ κ. Βασδραβέλλης ἀσχολεῖται στὸ δεύτερο μέρος τῆς ἐργασίας του.

Ὁ συγγρ. μέσα σὲ λίγες σελίδες μᾶς ἔδωσε μελέτημα ἀξιόλογο, ποὺ ζωντανεῖ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν χρόνων τῶν μεγάλων προσδοκιῶν τοῦ γένους μας. Τὸ ἔργο εἶναι ἐμπλουτισμένο μὲ πορίσματα ἀπὸ ἀρχαικῆς ἐρευνῆς καὶ βαθεῖα γνώση καὶ τῆς νεότερης βιβλιογραφίας. Ἐδῶ πάντως θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω ὅτι ἡ ἔλλειψη παραπομπῶν σὲ ἀναφερόμενα ὑποσπύσματα ἀπὸ ἔργα ἢ ἐπιστολές τοῦ Κοραῆ, Φ. Πέτροβιτς καὶ Ἄ. Ρασίμ δυσκολεύει τὸν εὐσυνειδητο ἀναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ἄ ν ο υ Ἰ. Π α π α δ ο π ο ὄ λ ο υ, Ἡ προετοιμασία τοῦ ἀγῶνος τῆς παλιγγενεσίας στὴ Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 16].

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στὴν ἐθνικὴ ἑορτὴ τῆς 25 Μαρτίου 1968 ἀπὸ τὴν Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ξεφεύγει ἀπὸ τὰ συνηθισμένα πλαίσια τῶν ἑορταστικῶν λόγων. Ὁ συγγρ. προτίμησε ἀντὶ τῶν γνωστῶν ὕμων νὰ ἀναλύσει τοὺς γενεσιουργοὺς παράγοντες καὶ τὶς δυνάμεις ποὺ προετοίμασαν τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 στὸ μακεδονικὸ χῶρο. Αὐτὸ βέβαια, ὅπως τονίζει ἄλλωστε καὶ ὁ συγγρ., δὲν σημαίνει ὅτι ἡ παλιγγενεσία τοῦ 21 στὸν ἑλληνικὸ βορρᾶ ἀποτελεῖ φαινόμενο ξεχωριστὸ ἀπὸ τὸ νότο. Ἀνάμεσα ὅμως στὶς δύο περιοχές ὑπῆρξαν ὀρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατοῦσε κατὰ τοὺς αἰῶνες τῆς δουλείας ὅσο καὶ στὴν προετοιμασία τοῦ ξεσηκωμοῦ. Οἱ διαφοροποιήσεις αὐτές εἶναι ἡ αἰτία ποὺ ὁ βόρειος ἑλληνισμὸς παρέμεινε σκλαβωμένος ἑκατὸ χρόνια σχεδὸν περισσότερο ἀπὸ τὸ νότιο.

Στὸ πρῶτο μέρος ὁ συγγρ. ἀσχολεῖται μὲ τὶς διαφοροποιήσεις κατὰ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Ἐνῶ ἡ Ν. Ἑλλάδα καὶ τὰ νησιά ἦταν τὸ θέατρο πολέμου μεταξὺ Τούρκων καὶ διαφόρων Εὐρωπαίων, ἡ Μακεδονία βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὸ πολεμικὸ αὐτὸ πεδίο. Δεύτερη σπουδαία διαφορά συνιστοῦν οἱ ἐθνολογικῆς ἀλλοιώσεις τοῦ βορείου χώρου μὲ τὴν ἐγκατάσταση πολυαριθμῶν Ὀθωμανῶν, συνεχῶς ἄλλωστε αὐξανομένων μὲ τὸ παιδομάζωμα καὶ τὶς βιαιοπραγίες τῶν διερχομένων στρατευμάτων, ὀξυτέρων καὶ τῶν δύο στὴ Μακεδονία ἀπ' ὅ,τι στὴν κάτω Ἑλλάδα. Ἐπὶ πλέον ἡ θέση καὶ διαμόρφωση τῆς Μακεδονίας ἐπέτρεπε στοὺς Τούρκους μεγαλύτερη εὐχέρεια κινήσεων καὶ συνάμα ἐντονότερη ἐπιτήρηση, μὰ καὶ ἐδῶ περνοῦσαν ὄλες οἱ διαβάσεις ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη πρὸς τὶς εὐρωπαϊκῆς ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας.

Στὸ δεύτερο μέρος τονίζονται οἱ παράγοντες ποὺ προετοίμασαν τὴν ἐπανάσταση στὴ Μακεδονία, κοινοὶ βέβαια σὲ γενικὲς γραμμὲς μὲ τὴ Νότια Ἑλλάδα, ἀλλὰ εἰδικότερα μὲ ὀρισμένες διαφοροποιήσεις. Ἐτεῖ ἡ Ἐκκλησία πρῶτ' ἀπ' ὅλα, διαθέτει στὴ Μακεδονία καὶ τὸ Ἅγιο Ὄρος, τὴν «Μεγάλῃ Ἀκαδημία τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ», ὅπως ἔλεγε ὁ ἐπίσκοπος Σάμου Γεωργεῖρηνης, καθὼς καὶ μερικὰ ἄλλα θρησκευτικὰ κέντρα. Οἱ ἀγῶνες τῆς Ἐκκλησίας πέτυχαν νὰ κρατήσουν πολλοὺς ὑποδοῦλους μακριὰ ἀπὸ τὸν ἐξισλαμισμὸ. Ἡ ἀντίθεση τῶν τελευταίων πρὸς τὸν κατακτητὴ ἐκφράσθηκε δυναμικὰ μὲ τοὺς κλέφτες

και άρματολούς, που στη Μακεδονία κινούνται σε άφθονα ένδιαιτήματα. Τη δράση της 'Εκκλησίας και κλεφτουργιάς συμπλήρωνε ή οικονομική και πνευματική δραστηριότητα των κοινοτήτων, χάρη και στη σημαντική βοήθεια των πολυαριθμών Μακεδόνων μεταναστών της Κ. και 'Α. Εύρώπης και των μεγάλων πόλεων της όθωμανικής αυτοκρατορίας. Οί παραμονές του 21 βρήκαν τη Μακεδονία σε όργανο οικονομικής άνθήσεως και φιλευλευθέρου φρονήματος. Δέν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οί περισσότεροι σύντροφοι του Ρήγα είναι Μακεδόνες και ότι σημαντική ή δράση της Φιλικής 'Εταιρείας στη Μακεδονία, άν μάλιστα προσμετρήσουμε και τη συμβολή των Μακεδόνων Φιλικών του έξωτερικού.

Τό κείμενο του κ. Παπαδοπούλου χαρακτηρίζεται από τη μεθοδολογία της δομής και τό θελκτικό ύφος του.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

'Α λ ε ξ ά ν δ ρ ο υ Δ. Ζ ά ν ν α, 'Αναμνήσεις από τόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. 'Η παλινοστήσις των όμήρων της 'Ανατολικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 52. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, άριθμ. 19].

Μετά την άνευ όρων παράδοση της ήττημένης Βουλγαρίας τόν Σεπτέμβριο του 1918, ό 'Ελληνικός 'Ερυθρός Σταυρός ανέλαβε, χάρη στις έντονας προσπάθειες της 'Ελλης 'Αδοσίδου και Πηνελόπης Δέλτα, τό δύσκολο έργο της ύποδοχής και περιθύμψεως των όμήρων από τά βουλγαρικά στρατόπεδα. 'Ο 'Αλ. Ζάννας, νεαρός τότε άξιωματικός της άεροπορίας, είχε την τύχη να συνοδεύσει στό δεύτερό τους ταξίδι στην 'Αν. Μακεδονία και Θράκη και επί πλέον Βουλγαρία μέχρι Σόφια, την 'Ελλη 'Αδοσίδου και Πηνελόπη Δέλτα για νά ύποδεχθούν τούς όμήρους, νά διαπιστώσουν τις συνθήκες διαβίωσης και παλινοστήσεώς τους καθώς και την κατάσταση που επικρατούσε για τόν άμαχο πληθυσμό. Τό ταξίδι αυτό δέν συμμερίστηκε μέχρι τέλους ή Π. Δέλτα γιατί άρρώστησε και άναγκάστηκε νά γυρίσει στην 'Αθήνα.

Οί άναμνήσεις του συγγρ., που δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά στην εφημερίδα «Θάρρος» της Δράμας τό 1955, διακρίνονται για τό θελκτικό τους ύφος, που πίσω από τη γοητεία του παρουσιάζονται άνάγλυφα οί άφάνταστες δυσχέρειες της άποστολής, τά μύρια έμπόδια της από τά βουλγαρικά στρατεύματα που κατείχαν άκόμη τη Δ. Θράκη, ή άπερίγραπτη τραγωδία των όμήρων και των γυναικοπαίδων και ή γενναιότητα των δύο γυναικών που ή αυτοθυσία και ό ήρωϊσμός τους έσωσαν χιλιάδες 'Ελληνες από βέβαια έξολόθρευση.

Τό βιβλίο κλείνει με σημείωμα της 'Ελλης 'Αδοσίδου σχετικό με την άποστολή της και την προσωπικότητα του 'Αλ. Ζάννα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ν. Π. Δ ε λ ι α λ ή, Συμβολαί εις την 'Εκκλησιαστικήν 'Ιστορίαν της Κοζάνης, Ε' — Τά χαλκά άντικείμενα της 'Εκκλησίας του 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης, ΣΤ' — Τά οικονομικά της 'Εκκλησίας του 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης των ετών 1782-1802 (άνάπτυπον εκ του Γ'-Δ' τόμου της «Οικοδομής»), 'Επετηρίδος της 'Ιερās Μητροπόλεως Σερβίων και Κοζάνης), 'Εν Κοζάνη 1964, 8ον, σελ. 94 + 4 φωτογραφίαι.

Μέ δεξιοτεχνία, στην όποία μās έχει συνηθίσει ό κ. Δελιαλής, παρουσιάζονται στην